

Галина БОРЕЙКО,

orcid.org/0000-0002-0787-0493

кандидат історичних наук,

доцент кафедри театральної режисури

Рівненського державного гуманітарного університету

(Рівне, Україна) halbor@ukr.net

Тетяна СОКІЛ,

orcid.org/0009-0003-7038-6551

доцент кафедри театральної режисури

Рівненського державного гуманітарного університету

(Рівне, Україна) tetanasokilberkut@gmail.com

ВІЙСЬКОВА ТЕМАТИКА В СЦЕНІЧНІЙ МОВІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ

Театр завжди виконував функцію відображення трансформацій суспільної дійсності. Повномасштабна війна внесла нові корективи в художню та сценічну мову сучасного українського театру. Військова тематика стала ключовою у жанрових формах театру, його соціальних функціях, естетичних кодах та символіки як майданчику для культурного спротиву.

У статті здійснено аналіз трансформації сценічної мови сучасного українського театру в умовах повномасштабного вторгнення російських військ в Україну. З'ясовано, що в театральних виставах, в умовах війни сформовані нові естетичні коди, здійснено застосування воєнного мінімалізму через використання пластики тіла, виразних сценічних засобів, сценічного простору.

Проаналізовано постановки українських театрів в яких акцентовано на сценічній мові як терапевтичному чиннику, який дозволяє звільнитись від психологічних травм тих глядачів, що на власному досвіді пройшли крізь трагічні випробування і втрати, спричинені війною та закликають до душевної стійкості і прагнення до життя.

Доведено, що в умовах повномасштабної війни, український театр зазнає докорінної трансформації своєї сценічної мови, суспільної ролі, перетворюючись на простір спільного переживання травми, де змінюються не лише естетичні, але і терапевтичні функції театру.

Сучасний український театр все частіше залучає мультимедійну естетику сценічного простору із візуальною мовою відео. Поєднання такої естетики значно збагачує традиційні перформативні засоби виразності, посилюючи комунікативний вплив постановки. Вистави-перформанси функціонують як комплексні мультимедійні події, де інтегруються музичне дійство, соціально-політичний дискурс, а також візуальне дійство, що створюється на сценічному майданчику з використанням сучасних мультимедійних технологій. У контексті відкритої військової агресії росії, відео-контент виконує документальну та семантичну функцію.

Військова тематика у сценічній мові сучасного українського театру виступає важливим інструментом культурного спротиву та відображенням соціальної дійсності в умовах російсько-української війни.

Ключові слова: український театр, військова тематика, художня мова театру, сценічна мова, воєнний мінімалізму, перформативний театр, сценічний простір, форми театру, функції театру.

Galyna BOREIKO,

orcid.org/0000-0002-0787-0493

Candidate of Historical Sciences,

Associate Professor at the Department of Theater Directing

Rivne State University of the Humanities

(Rivne, Ukraine) halbor@ukr.net

Tetiana SOKIL,

orcid.org/0009-0003-7038-6551

Associate Professor at the Department of Theater Directing

Rivne State University of the Humanities

(Rivne, Ukraine) tetanasokilberkut@gmail.com

MILITARY THEMES IN THE STAGE LANGUAGE OF MODERN UKRAINIAN THEATRE

The theatre has always performed the function of reflecting the transformations of social reality. The full-scale war introduced new adjustments to the artistic and stage language of modern Ukrainian theatre. The military theme became key in the genre forms of theatre, its social functions, aesthetic codes and symbolism as a platform for cultural resistance.

The article analyzes the transformation of the stage language of modern Ukrainian theatre in the conditions of the full-scale invasion of the Russian-Ukrainian war. It is found that in theatre performances, in conditions of war, new aesthetic codes were formed, and military minimalism was applied through the use of body plasticity, expressive stage means, and stage space.

The productions of Ukrainian theaters are analyzed, which emphasize the stage language as a therapeutic factor that allows for the liberation from psychological trauma of those spectators who have personally experienced the pain and losses caused by the war and call for mental resilience and the desire for life.

It is proven that in conditions of full-scale war, the Ukrainian theater undergoes a radical transformation of its stage language, social role, turning into a space for joint experience of trauma, where not only the aesthetic, but also the therapeutic functions of the theater change.

Modern Ukrainian theater increasingly involves the intermedial aesthetics of the stage space with the visual language of video. The combination of such aesthetics significantly enriches traditional performative means of expression, enhancing the communicative impact of the production. Performances function as complex multimedia events, where musical action, socio-political discourse, as well as visual action, created on the stage using modern multimedia technologies, are integrated. In the context of open military aggression of Russia, video content performs a documentary and semantic function.

Military themes in the stage language of modern Ukrainian theater act as an important tool of cultural resistance and a reflection of social reality in the conditions of the Russian-Ukrainian war.

Key words: Ukrainian theater, military themes, artistic language of theater, stage language, military minimalism, performative theater, stage space, forms of theater, functions of theater.

Постановка проблеми. Сучасний український театр стоїть на порозі глибоких трансформаційних змін спричинених повномасштабною війною, що впливає на сценічну та художню мову, соціальні функції театру, жанрові форми та естетичні коди для театрального та сценічного дійства. Документалістика у поєднанні з експресією подачі матеріалу (активне використання пластики тіла, розірваність, фрагментарність простору, чергуванні шумів і тиші як засобів драматургії) породжує так звану естетику воєнного мінімалізму. Проте, в наукових колах відсутнє комплексне дослідження того, як ці трансформаційні процеси впливають на функції театру, як простору для терапевтичного, культурного спротиву в умовах війни.

Аналіз досліджень. Проблему сценічної мови у виставах сучасного українського театру в умовах

російсько-української війни та зміни функцій театру, жанрових форм, вистав народжених війною порушували Базів Л. (Базів, 2025). Власний досвід українців, що опинилися у воєнних реаліях та були представлені на фестивалі перформативних мистецтв у Шотландії належить Олені Кірсті (Кірста, 2025). Дослідження Крипчук М. спрямовані на європейські перформативні практики в умовах військової агресії. Акцентовано на спільних постановках українськими та європейськими митцями, наголошено на основних виразних засобах та підкреслено, що сучасні європейські перформанси мають форму театралізованого протесту (Крипчук, 2025). Важливим є дослідження Костинюк Л., яка піднімає проблему терапевтичних особливостей театрального мистецтва в умовах війни, вплив війни на сценічне мистецтво та його

здатність «лікувати» суспільство під час війни (Костинюк, 2023). Проте, аналіз дослідження проблеми сценічної мови у театральних постановках в умовах російсько-української війни 2022 року досліджено недостатньо. Цим і зумовлено актуальність даного дослідження.

Мета статті полягає в аналізі сценічної мови в театральних виставах та сценічних діях в умовах повномасштабної військової агресії, визначенні нових естетичних кодів, жанрових та перформативних форм, їх вплив на культурний супротив, стійкість та проживання травматичного досвіду.

Сучасний український театр опинився в ситуації вимушеного об'єднання військової тематики у сценічну мову, форми та функції театального мистецтва. Сценічний простір наразі часто демонструє укриття, уламки, гру світла й тіні, що символізують руйнування, але водночас й стійкість та внутрішню силу. Наприклад, у Харкові, у підвалі Національного академічного театру опери та балету працює сцена (з весни 2024 р.), де мистецтво балету надає глядачам бодай на якийсь час відволіктися від жахів повсякдення. У квітні 2025 р. на цій сцені пройшла перша після повномасштабного вторгнення постановка, прем'єра «Шопініани», у якій актори та оркестр продемонстрували, що навіть у таких умовах театр працює для глядачів. Попри бетонні стіни, маленьку сцену та стільці замість звичних театральних крісел, зал на 400 глядачів завжди заповнений. Як зазначає художня керівниця балету Opera East Антоніна Радієвська, що для акторів вихід на сцену не менш важливий, аніж відвідування театру глядачами. Це – синергія, яка дає відчуття життя, попри все. Місто Харків, у якому мистецтво балету є навіть у підвалах, попри цілодобові обстріли російськими окупантами, «(...) переконливий доказ того, що життя і мистецтво в Україні сильніші за руйнування війни» (Ткаченко, 2025).

Також необхідно зазначити, що театр відходить від сюжетно-лінійної побудови. Натомість все більшої популярності набуває колажна структура, відкриті форми, різноманітні перформативні практики. При цьому посилюється роль невербальних елементів: хору, тілесної експресії, взаємодії актора з глядачем як учасником події. Зокрема, вистава харківського театру «Нафта» під назвою «Хтось такі, як я», сюжет якої розгортається на основі інтерв'ю з українцями різного віку, від 6 до 60 років, була представлена на фестивалі Edinburgh Festival Fringe (Шотландія, 2025 р.). Вистава представляє фізичний театр як потужний інструмент дослідження та артикуляції

досвіду війни. Режисерка та перформерка Ніна Хижна використовує мову тіла для інтерпретації історій людей, які пережили війну. Основна концептуальна рамка будується навколо безтілесної сутності, яка мандрує крізь тіла різних персонажів, засвоюючи та відтворюючи їхні емоції, рухи, звички та травматичний досвід. Семантика тіла тут стає центральним елементом для фіксації та передачі цивільного досвіду. Через документальну основу постановки вдалося створити багатоплановий архів тілесних та емоційних свідчень. Як зазначає керівниця напряму «Перформативні мистецтва» Українського інституту Ірина Нірша, постановка майстерно торкається глибинних емоційних станів, таких як страх, втома, безнадія. Вистава «Хтось такі, як я» є яскравим прикладом того, як інструментарій фізичного театру може ефективно донести українську перспективу і складний внутрішній досвід до широкої міжнародної аудиторії (Кірста, 2025).

Сучасний український театр залучає інтермедіальну естетику, здійснюючи синтез живого сценічного простору із візуальною мовою відео. Таке поєднання значно збагачує традиційні перформативні засоби виразності, посилюючи комунікативний вплив постановки. Синтетичні вистави-перформанси функціонують як комплексні мультимедійні події, де інтегруються музичне дійство, масштабний соціально-політичний дискурс (через діалоги, монологи та історії реальних людей, що постраждали внаслідок повномасштабного вторгнення рф), а також візуальне дійство, що створюється на сценічному майданчику за допомогою сучасних мультимедійних засобів. У контексті відкритої військової агресії росії, відео-контент виконує документальну та семантичну функцію. Серед найбільш характерних візуальних елементів, що проєктуються на сцену, виокремлюють:

- автентичний документальний матеріал: фото– та відеохроніка, а також уривки документальних фільмів про війну в Україні;
- масштабування акторської присутності: проєкції облич акторів, спрямовані на посилення емоційної інтимізації та психологічного контакту з глядачем;
- вербальне посилення: динамічне проєкування тексту, що слугує додатковим шаром вербалізації та прямої комунікації.

Такий синтез дозволяє через художню мову театру ефективно й ефектно доносити складний травматичний досвід і перетворює сцену на мультисенсорний простір для осмислення та рефлексії сучасної дійсності (Крипчук, 2025: 1258). Серед

таких вистав вже сформувався новий жанр – проживання Війни за Незалежність на сцені крізь призму досвідів різних людей:

– Постановка режисерки Оксани Дмитрієвої «Я норм» (Харківський державний академічний театр ляльок імені В. А. Афанасьєва) – про події у Бучі напередодні та у перші дні повномасштабного вторгнення.

– Постановка у «Дикому театрі» (Київ) режисера Слави Юшкова «Тренди твіттера» – трагікомедія про кількох сусідів багатоповерхівки та їхні емоції в умовах повномасштабного вторгнення.

– Постановка «На*І*t» режисерки Тамари Трункової, у якій актори і сама режисерка діляться з глядачами своїм досвідом перших днів повномасштабної війни. Це відбувається на тлі переосмислення класичного «Гамлета», що простежується у ледь помітних алюзіях цитат та персонажів (Базів, 2025).

– Режисерська постановка та театральний стендап Ірми Вітовської «Київська перепічка» – про її досвід безкінечного лютого 2024 р. У театралізованому стендапі до уваги глядачів головна героїня з'являється у кількох варіантах: Ірма на сцені, на екрані та у форматі анімації (Кіхтенко, 2025).

– Режисерська постановка «Військова мама» Олександра Ткачука у Театрі Драматургів – спроба показати життя військових, які повернулися «з нуля» у тил, зокрема, про жінку на війні (Базів, 2025).

– П'єса Оксани Гриценко «Молочайник» про життя в окупації, життя жінок трьох поколінь, у селі на Херсонщині. У основу постановки лягли інтерв'ю людей, яким вдалося виїхати з окупації.

– Постановка «Коти-біженці» у Центрі мистецтв «Новий український театр» під художнім керівництвом Віталія Кіно. У виставі йдеться про біженців, насамперед, про жінок і дітей. Виставами авторів-котів та кицьок проговорюється тема біженства так, щоб розказати про це мовою, доступною для розуміння дітьми.

– Постановка режисерки Світлани Ємець «Скалічені і Сильні» у Запорізькому дитячому театрі «СВІЯ». У спектаклі актори-підлітки, віком 13–18 років, розказують про війну, про власне пережите й втрачене.

– «Зелені коридори» драматургині Наталки Ворожбит присвячена «вимушеній євроінтеграції» жінок з України, які, рятуючись від війни, перетинали кордон до ЄС, але згодом перетинали його у зворотному напрямку, додому. У п'єсі продемонстровані прагнення відрефлексувати тему біженства, втрати дому.

– П'єса драматургині Катерини Вишневої «Дружини». Вперше була поставлена на сцені Театру

Ветеранів та присвячена дружинам військових. Чоловік К. Вишневої також служить у ЗСУ. Тому тема є особистісною й близькою для авторки.

– Режисерська постановка Степана Пасічника «Нехай щастить!» у Харківському академічному українському драматичному театрі ім. Т. Г. Шевченка «Березіль». У даному випадку маємо кроскультурну адаптацію. В основу постановки покладено п'єсу «Війнонька» грузинського драматурга Баси Джанікашвілі, оригінал якої був інспірований подіями російсько-грузинської війни. Режисер С. Пасічник здійснив адаптацію тексту, перенісши його на український ґрунт. Жанр постановки самі творці визначили як «український народний фарс часів війни». Це є свідомим художнім прийомом, що дозволяє дослідити трансформацію національного характеру під час випробувань: від злості до гумору як унікального захисного механізму українського менталітету. Вистава також відзначається семантичним шаром, що включає трансфер інтернет-мемів на театральну сцену, відображаючи оперативну культурну реакцію суспільства та його здатність до самоіронії.

– П'єса «Величне століття. Веселе» драматурга Сергія Кулибишева. Даний твір – рефлексія про майбутнє, про уявлення Перемоги, того, якою вона має бути. Дія відбувається у вигаданому селі Веселе у постпереможний час. Люди радіють, створюють ілюзію щасливого й безтурботного життя, однак системні суспільні проблеми залишаються поза їхньою увагою: свавілля влади, корупція, стигматизація. Головний посыл вистави у тому, що фізичне завершення війни не стане завершенням війни у головах українців. Справжня Перемога – це перемога над своїми внутрішніми страхами (Базів, 2025).

Отож, український театр в умовах війни, як і суспільство та соціум загалом, переживає глибоку трансформацію семантики та естетики, що характеризується відходом від універсалізму до прямої мови травми, свідчення та документалістики (Сухомлин, 2024). Цей зсув посилюється не лише появою нових форм, таких як вистави-журнали, колажна структура, театр-стендап, але й глибинною інтеграцією мистецького середовища у військовий опір, що, як свідчить досвід воїнів-митців, надає театру нову суспільну функцію інструменту гуртування і проходження серйозного випробування на національну зрілість й суб'єктність. На рівні художньої мови формується естетика воєнного мінімалізму, де фрагментарність, тілесна експресія (як у кейсі «Хтось такі, як я») та інтермедіальний синтез (з активним використанням документального відео) стають

ключовими елементами для артикуляції травми. Водночас, з'являється життєво необхідний жанр про майбутнє («Величне століття. Веселе») та народного фарсу («Нехай щастить!»), що досліджує трансформацію злості у гумор як захисний механізм. Український театр демонструє віталізм, працюючи навіть у підвальних укриттях (як балет у Харкові). Він доводить, що його місія полягає не просто у документуванні війни мистецькими засобами, а й надавати терапевтичний простір для проживання спільної трагедії, підтверджуючи, що мистецтво і життя сильніші за руйнування.

В умовах повномасштабної війни, український театр зазнає докорінної трансформації своєї художньої мови та суспільної ролі, перетворюючись на простір спільного переживання травми, де відбувається не лише естетичний, а й терапевтичний акт. На думку директорки та художньої керівниці Львівського драматичного театру ім. Лесі Українки Ольги Пужаковської, в умовах сьогодення на театр покладено виконання таких функцій: терапевтичної, документальної і розважальної. Розважальна імерсивна постановка – прем'єра листопада 2022 р. «Easy recycled» (Львівський вільний театр пошуку і провокації «Живаго»). Сюжет, хоч і стосується сучасних реалій, мінімізує пряме згадування війни. Слово «війна» фігурує лише як загальний, неминущий контекст. Основний акцент зміщено на критику західноєвропейського мистецького простору та його внутрішніх протиріч. Терапевтичний механізм такого театру полягає у відволіканні глядача від безпосереднього травматичного досвіду, пропонуючи комічну рефлексію на ідеалізоване зовнішнє середовище. На противагу розважальному, документальний театр не відволікає, а, навпаки, постійно наводить фокус на найбільш значущі події війни. Терапевтичний ефект тут досягається через можливість прямої та щирої рефлексії травми. Такий підхід має сприяти вербалізації болю, пошуку одностайності та консолідації зусиль для подальшого руху (Костинюк,

2023). Прикладом такої практики є діяльність режисера з Херсона Андрія Мая, який, розпочавши роботу над воєнною тематикою з 2014 р. (вистава «Шість з половиною» про війну на сході України, 2021 р.) Сьогодні він створює документальні вистави в Німеччині, у Кельні. Серед його робіт після 24 лютого 2022 р. є постановка «Про війну» та «Трибунал над Путіним», які є актами публічного свідчення та вираження громадянської позиції. Прикметно, що у виставах задіяні і німецькі актори, для яких такий досвід є важливим зануренням у війну, яку вони знають лише з новин (Кріцька, 2022).

Спільне проживання трагедії в театральному просторі ініціює важливий психологічний процес, надаючи можливість вербалізувати біль і відчуття спільноту у горі. Таким чином, український театр активно втілює концепцію театру-спротиву, де естетична виразність нерозривно пов'язана із соціальною та моральною місією суспільної реабілітації.

Висновки. Сценічна мова війни породжує нові естетичні коди: фрагментарність простору, колажність, тілесна експресія, інтермедіальний синтез. Відбувається формування естетики воєнного мінімалізму та відкритої форми. Сценічний простір демонструє як руйнацію, так і символізує водночас незламність та внутрішню стійкість.

Театр від соціального хабу на початку повномасштабного вторгнення змістився до місця не просто до центру мистецького життя, а став місцем терапії та спільного емоційного переживання, забезпечуючи колективний катарсис та вербалізацію бою (театр як розвага, документ і терапія водночас).

У сучасному театрі художньо-сценічна мова стала не лише засобом мистецького відображення реальності, а й дієвим інструментом боротьби, арт-спротиву та утвердженням культурної суб'єктості України як всередині країни, так і на міжнародних мистецьких платформах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базів Л. Топ-12 українських вистав, народжених війною. Укрінформ. 2025, 20 лютого. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3962170-top10-ukrainskih-vistav-narodzenih-vijnou.html> (дата звернення: 28.09.2025).
2. Базів Л. У Театрі – «Військова мама», або У війни не/жіноче обличчя? Укрінформ. 2025, 10 лютого. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3958159-u-teatri-vijskova-mama-abo-u-vijni-nezinoce-oblicca.html> (дата звернення: 28.09.2025).
3. Кірста О. Виставу про досвіди українців під час війни представлять на фестивалі перформативних мистецтв у Шотландії. Bazilk. 2025, 30 червня. URL: <https://bazilik.media/vystavu-pro-dosvidy-ukraintsiv-pid-chas-vijny-predstavliat-na-festyvali-performatyvnykh-mystetstv-u-shotlandii/> (дата звернення: 22.09.2025).
4. Кіхтенко В. «Від акторства я кайфую, але мені його вже мало»: Ірма Вітовська про моновиставу «Київська перепічка», фільм «Малевиц». Суспільне. Культура. 2025, 10 березня. URL: <https://suspihne.media/culture/966963-vid-aktorstva-a-kajfuu-ale-meni-jogo-vze-malo-irma-vitovska-pro-monovistavu-kiivska-perepicka-film-malevic/> (дата звернення: 27.09.2025).

5. Костинюк Л. Терапія театром. Zbruc. 2023, 12 травня. URL: <https://zbruc.eu/node/115359> (дата звернення: 27.09.2025).
6. Крипчук М. Європейські перформативні практики в умовах військової агресії. Грааль науки. 2025. (49). С. 1257–1260. DOI: <http://doi.org/10.36074/grail-of-science.21.02.2025.181>. (дата звернення: 25.09.2025).
7. Кріщак В. Сила театру: відрефлексувати війну. Ukraïner. 2022, 8 серпня. URL: <https://www.ukrainer.net/syla-teatru/> (дата звернення: 26.09.2025).
8. Сухомлин Г., Цивата Ю., Чорнойван А. Реалії російсько-української війни в документальному театрі України. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Сценічне мистецтво. 2024. 7(1). С. 87–98. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-759X.7.1.2024.301967>.
9. Ткаченко В. Харківський балет під час війни: мистецтво як символ стійкості та відродження. Резонанс. 2025, 31 серпня. URL: <https://resonance.ua/kharkivskiy-balet-pid-chas-viyni/> (дата звернення: 19.09.2025).

REFERENCES

1. Baziv L. (2025). Top-12 ukrainських vystav, narodzenykh viinoiu. [Top 12 Ukrainian Performances Born of War]. Ukrinform. 20 liutoho. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3962170-top10-ukrainskih-vistav-narodzenih-vijnou.html> [in Ukrainian].
2. Baziv L. (2025). U Teatri – «Viiskova mama», abo U viiny ne/zhinoche oblychchia? [Theatre – «A Military Mother», or Does War Have a Non-Female Face?]. Ukrinform. 10 liutoho. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3958159-u-teatri-vijskova-mama-abo-u-vijni-nezinoche-oblicca.html> [in Ukrainian].
3. Kirsta O. (2025). Vystavu pro dosvidy ukrainsiv pid chas viiny predstavliat na festyvali performatyvnykh mystetstv u Shotlandii. [A Performance About the Experiences of Ukrainians During the War Will Be Presented at a Performing Arts Festival in Scotland]. Bazilk. 30 chervnia. URL: <https://bazilik.media/vystavu-pro-dosvidy-ukrainsiv-pid-chas-vijny-predstavliat-na-festyvali-performatyvnykh-mystetstv-u-shotlandii/> [in Ukrainian].
4. Kikhtenko V. (2025). «Vid aktorstva ya kaifuu, ale meni iho vzhe malo»: Irma Vitovska pro monovystavu «Kyivska perepichka», film «Malevych». [«I Love Acting, but It's No Longer Enough for Me»: Irma Vitovska on the Solo Performance «Kyivska Perepichka» and the Film «Malevich»]. Suspilne. Kultura. 10 bereznia. URL: <https://suspilne.media/culture/966963-vid-aktorstva-a-kajfuu-ale-meni-jogo-vze-malo-irma-vitovska-pro-monovistavu-kiiivska-perepichka-film-malevic/> [in Ukrainian].
5. Kostyniuk L. (2023). Terapiia teatrom. [Theatre Therapy]. Zbruc. 12 travnia. URL: <https://zbruc.eu/node/115359> [in Ukrainian].
6. Krypchuk M. (2025). Yevropeiski performatyvni praktyky v umovakh viiskovoi ahresii. [European Performative Practices in the Context of Military Aggression]. Hraal nauky. (49). S. 1257–1260. DOI: <http://doi.org/10.36074/grail-of-science.21.02.2025.181>. [in Ukrainian].
7. Kritska V. (2022). Sylta teatru: vidreflektuvaty viinu. [The Power of Theatre: Reflecting on the War]. Ukraïner. 8 serpnia. URL: <https://www.ukrainer.net/syla-teatru/> [in Ukrainian].
8. Sukhomlyn H., Tsyvata Yu., Chornoivan A. (2024). Realii rosiisko-ukrainskoi viiny v dokumentalnomu teatri Ukrainy. [The Realities of the Russian–Ukrainian War in Ukraine's Documentary Theatre]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. Serii: Stsenichne mystetstvo. 7(1). S. 87–98. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-759X.7.1.2024.301967> [in Ukrainian].
9. Tkachenko V. (2025). Kharkivskiy balet pid chas viiny: mystetstvo yak symvol stiikosti ta vidrozhennia. [Kharkiv Ballet During the War: Art as a Symbol of Resilience and Revival]. Rezonans. 31 serpnia. URL: <https://resonance.ua/kharkivskiy-balet-pid-chas-viyni/> [in Ukrainian].

Дата першого надходження рукопису до видання: 27.11.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 10.12.2025
 Дата публікації: 30.12.2025